Christiaan Hendrik (Chris) Hammes (1872-1965)

Christiaan Hendrik (Chris) Hammes (Andijk, 13 oktober 1872 – Hees, 10 januari 1965) was een Nederlands schilder en etser. Hij was één van de veertien kinderen in het gezin van huisarts Pieter Hammes (1832-1901) en Maria Henrietta van Steenis (1835-1900). In tegenstelling tot zijn broers die arts of notaris werden of zich in het zakenleven begaven, koos Chris voor een bestaan in de wereld van de schone kunsten.

Chris had talent voor tekenen en wilde graag schilder worden. Zijn vader zag weinig heil in een artistieke loopbaan. Na de HBS in Hoorn lukte het hem om in Amsterdam lessen te nemen. Hij mocht wel decoratieschilder worden en verhuisde daarvoor naar Amsterdam. Zo werkte hij overdag bij een decoratieschilder en volgde in de avonduren les aan de Kunstnijverheidsschool Quellinus, onder leiding van Bart van Hove.
Hammes ging door in de artistieke richting en vervolgde zijn opleiding aan de Rijksschool voor Kunstnijverheid en gedurende een jaar de avondcursus van de Rijksakademie (1896-1897) als leerling van August Allebé, Carel Dake en Nicolaas van der Waay.

Afbeelding 1 Prakkehof Meppen

Daarna zwierf hij enige tijd rond door Nederland en werkte o.a. in Bergen en op verschillende plaatsen in Drenthe, Twente, Noord-Brabant en Zuid-Limburg. In 1900/01 maakte hij een lange reis door Spanje, samen met zijn studievriend J.H. Jurres, waarna hij weer in Amsterdam neerstreek en lid werd van Sint Lucas en Arti et Amicitiae. Hij bleef echter vanuit de hoofdstad tochten maken door heel Nederland, vooral naar Zuid-Limburg. In 1903 werkte hij in Noord-Brabant waar hij in de kringen van lokale notabelen verkeerde zoals de pastoor en gemeente geneesheer W.A. van Binsbergen in Nistelrode. Op zijn tochten door het land kwam hij ook in Drenthe terecht. Hij had daar een pied-à-terre bij zijn broer, die notaris in Oosterhesselen was. Hammes schilderde bij voorkeur dorpsgezichten en landschappen, maar ook interieurs hadden zijn belangstelling. Daaraan gaf hij vorm in schilderijen en tekeningen, maar ook in houtsneden en litho's'. Een tekening van een boerderij in Meppen sierde in 1955 de omslag van de elfde aflevering van het 'Maandblad Drenthe'. Zoals gezegd, Hammes maakte meerdere (studie)reizen in binnen- en buitenland en nam deel aan exposities. In 1908, 1909 en 1910 kreeg hij een Koninklijke Subsidie voor de Vrije Schilderkunst en in 1909 had hij samen met zijn studievrienden A.H. (Herman) Gouwe en G.B.J. (Gerard) Westermann een grote, succesvolle expositie in het Stedelijk Museum, waar hij meer dan 200 werken liet zien.

Foto 2 Carte de visite van C.H. Hammes

In 1910 verhuisde Hammes naar Maastricht. Hij trouwde een jaar later met Rodolphina Wagner (1889-1971), uit Hees bij Nijmegen. In dat jaar ook trok met zijn vrouw naar Maastricht maar al het jaar daarop verhuisde hij opnieuw, nu naar Hees bij Nijmegen, waar zijn schoonfamilie het landhuis Laarhoek bezat. Pas hier voelde hij zich eindelijk zo goed thuis dat hij er tot rust kwam. Uit hun huwelijk werd de beeldhouwer Charles Hammes (1915-1991) geboren.
Chris Hammes trad toe tot de Nijmeegse kunstkring 'In Consten Een' en werd actief in het Nijmeegse kunstleven. Het etsen, dat hij hiervoor al incidenteel had gedaan, werd nu een belangrijk onderdeel van zijn werkzaamheid. Hij ontving de erepenning van de gemeente Nijmegen en werd benoemd tot erevoorzitter van de Gemeenschap Beeldende Kunstenaars Nijmegen. In 1953 werd ter gelegenheid van zijn 80e verjaardag een overzichtstentoonstelling van zijn werk gehouden in de Waag in Nijmegen. Hammes overleed in 1965, op 92-jarige leeftijd, in zijn woonplaats Hees bij Nijmegen.
Zijn werk is opgenomen in de collecties van onder andere het Rijksprentenkabinet, het Stedelijk Museum Amsterdam en museum Het Valkhof in Nijmegen.

Foto 3 Ter gelegenheid van de 90ste verjaardag van kunstschilder Christiaan Hammes werd een kleine expositie van zijn werk ingericht in de uitstalkast bij Teunissen-Donders.

Tot op hoge leeftijd is Hammes productief gebleven en hij heeft in de loop van de jaren een flink oeuvre opgebouwd, dat voornamelijk uit landschappen en dorpsgezichten bestaat. Zijn schilderijen vertonen een brede, soms wat hoekige penseelvoering en een doorgaans vrij helder, maar nooit echt uitbundig kleurgebruik, terwijl zijn etsen worden gekenmerkt door een vrij sterke nadruk op het lineaire.

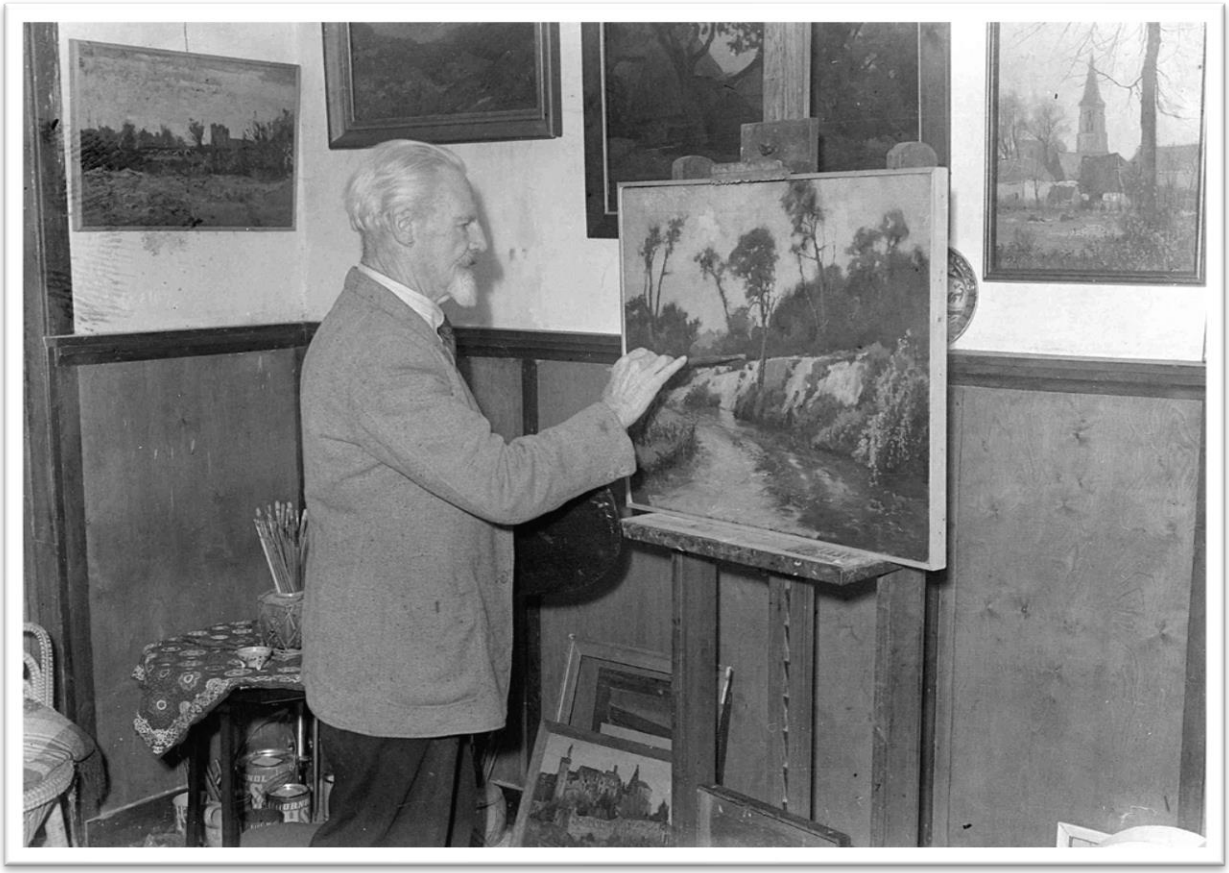

Foto 4 Chris Hammes (80) bezig aan een landschap in zijn atelier aan de Bredestraat 160.

Het landschap was zijn onderwerp; schilderijen en pastels, houtsnedes en etsen, tekeningen in inkt en krijt waren vaak voorstudies voor etsen. Ook heeft hij interieurs (binnenhuizen) gemaakt.
In 1948 constateerde John B. Knipping dat zijn vroegere werk donkerder van kleur is dan het recente.

Typering van Chris le Roy in 1944: "*Chris Hammes uit Hees heeft zijn jaren niet mede, doch zijn eeuwige jeugd en vitaliteit heeft het wonder in hem voltrokken, dat zijn werk frisscher en blijder is dan ooit. Hammes is een rasschilder (...) "Ick waeck" staat in zijn schild. Hij waakt over die kunstenaarseer, die ook de zijne is, wars van iedere "productie" aan den lopenden band*."

Foto 5 Een voorbeeld van zijn (donkere, vroegere) werk. Chris Hammes. - Brabantse boerderij met paard en kar met huif. Deze grafiek kreeg in de woning van gemeentegeneesheer Van Binsbergen in Nistelrode een plaatsje.

Hieronder een greep uit zijn grote oevre.

Afbeelding 6 Grafiek Chris Hammes; Scheepswerf met huizen aan het water.

Afbeelding 7 Grafiek Chris Hammes

Afbeelding 8 Chris Hammes -Sneeuwlandschap bij avond

Afbeelding 9 Chris Hammes - Boerderij aan het water (1916)

Foto 10 Chris Hammes op zoek naar inspiratie voor een landschap in het Rijk van Nijmegen

Afbeelding 11 Chris Hammes. Bij Berg en Dal, Nijmegen – olieverf op doek

Afbeelding 12 Chris Hammes - landschap

Afbeelding 13 Chris Hammes - De Schemering

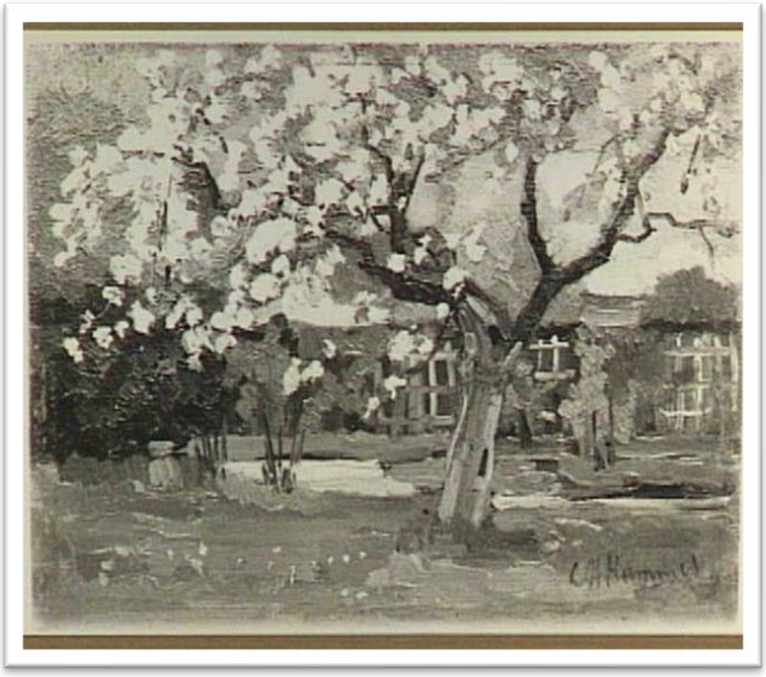

Afbeelding 14 Oude appelboom in de tuin van de schilder in de Korte Breestraat in Hees

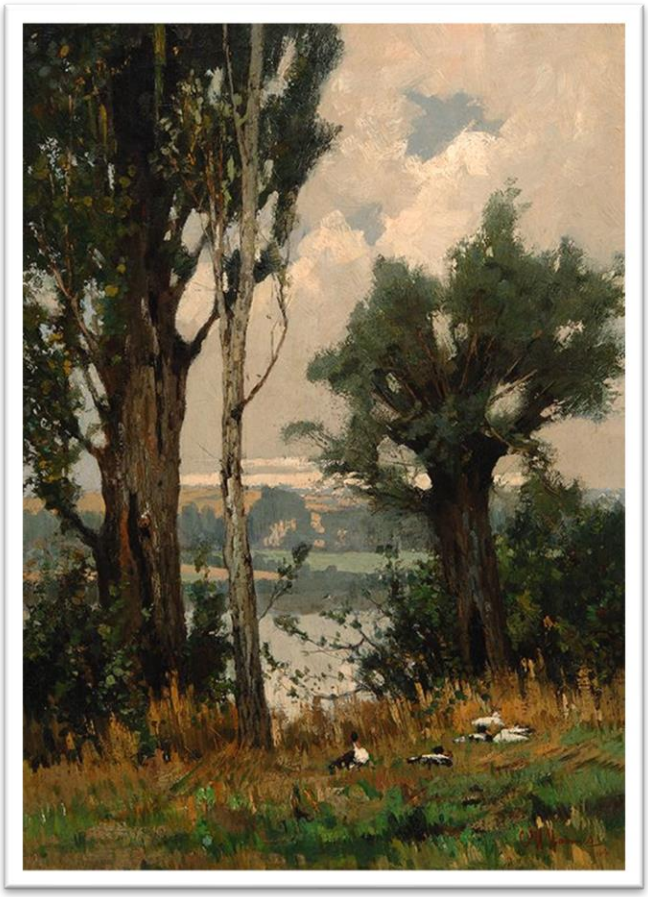

Afbeelding 15 Chris Hammes - Eenden aan de waterkant

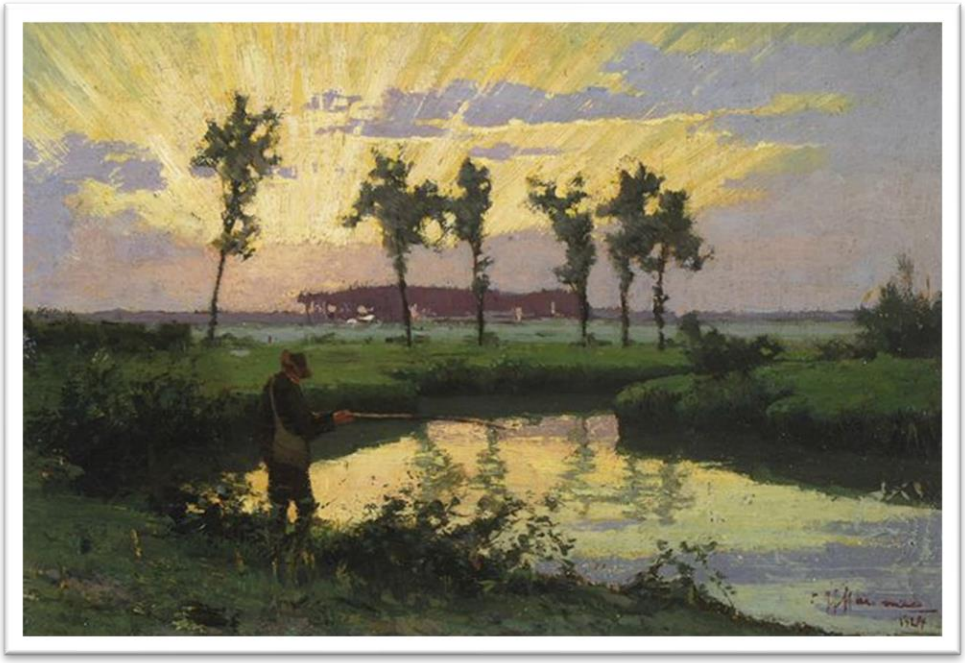

Afbeelding 16 Chris Hammes - Vissertje (1924)

Afbeelding 17 Chris Hammes - Herder met kudde op een landweg (1903)

Afbeelding 18 Chris Hammes - Landschap met boerderijen (1905), olieverf op doek. 44 x 59 cm

Afbeelding 19 Chris Hammes - Besneeuwde stellingmolen (1910) Bron: Bonnefantenmuseum Maastricht

Afbeelding 20 Chris Hammes - Op de heuvel. Ca. 1915. ets 20,5 x 30 cm

Afbeelding 21 Chris Hammes - Mist en sneeuw in Brabant (1915)
Uit: Expositie Winters van Weleer; Johan Heestershuis Schijndel 2018

Afbeelding 22 Chris Hammes - Winterlandschap in de sneeuw

Afbeelding 23 Chris Hammes. 1872 - 1965. Watermolen met eenden langs de waterkant.
Olieverf op linnen. Afmeting: H 73 x B 102 cm.

Bronnen, noten en/of referenties

1. Biografische gegevens bij het RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis
2. Joop Leijendeckers (2014), "Christiaan Hendrik Hammes 1872-1965, kunstschilder en etser" in Biografisch Woordenboek Gelderland deel 10 P Bekende en onbekende mannen en vrouwen uit de Gelderse geschiedenis. Hilversum: Verloren. ISBN 978-90-8704-472-5. p. 64-67.
3. "Een Hollands schilder in Gelderland : C.H. Hammes vijfenzeventig jaar", De Gelderlander, 11 oktober 1947.
4. Pieter A. Scheen (1969) Lexicon Nederlandse Beeldende Kunstenaars 1750-1950. 's-Gravenhage: Kunsthandel Pieter A. Scheen N.V. Volume 1, p. 432-433.
5. J.J. Heij (2004) Vernieuwing en bezinning. Nederlandse beeldende kunst en kunstnijverheid ca. 1885-1935 uit de collectie van het Drents Museum. Assen: Drents Museum / Zwolle: Waanders uitgevers. ISBN 90-400-8960-4. p. 121-122.
6. "Schilder HAMMES tachtig jaar", Algemeen Handelsblad, 9 oktober 1952.
7. Wikipedia en Wikiwand (internet)
8. Kunstgalerie-Arnold
9. De historie van een Brabants boerenhuis – De musealisering van het platteland. November 2001 Gerard Rooijakkers, Anneke van Lierop, Renate van de Weijer. ISBN 90 5875 0132